

УДК 339.72

Клименко К. В.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ І МІЖНАРОДНОЮ АСОЦІАЦІЄЮ РОЗВИТКУ

Проаналізовано необхідність фінансування програм галузевої адаптації та структурної перебудови, що передбачають запровадження окремих реформ, у рамках реалізації програм співробітництва з міжнародними фінансово-кредитними інституціями Групи Світового Банку – Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародною асоціацією розвитку (МАР). Визначено засади програм економічного розвитку країн Європейсько-го та Азійського регіонів на 2015 р., які реалізують МБРР та МАР, з'ясовано основні переваги та недоліки такої співпраці і її вплив на здійснення стабілізаційної політики держав. Розглянуто джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів учасників Світового банку в умовах антикризового управління та досліджено основні фінансові інструменти, використовувані МБРР та МАР. Наголошено, що фінансування названими інституціями проектів розвитку важливе для реформування економіки будь-якої країни, створення достатніх валютних резервів з метою повернення кредитів, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, покращання кредитного рейтингу країни на світовому фінансовому ринку, сприяння вдосконаленню грошово-кредитної системи держави тощо. Розкрито можливості для країн Співдружності Незалежних Держав у результаті отримання суверенних позик, технічної допомоги та грантів на реалізацію широкого спектра економічних реформ, які сприятимуть зміцненню фінансової, соціальної та екологічної стабільності, а також зменшенню бюджетного дефіциту, зниженню рівня інфляції та створенню робочих місць. Зроблено акцент на тому, що залишається дискусійним і неоднозначним питання залучення фінансових ресурсів МБРР та МАР, адже, з одного боку, використання їхніх коштів дає позитивні макроекономічні результати, спрямовує економіку держави в бік висхідного тренду за умов ефективного запровадження реформ, з другого – ці кредити швидше створюють довгострокову боргову залежність країни, ніж надають допомогу в короткостроковому періоді.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації (МФО), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), міжнародне кредитування, програми МБРР.

Рис. 3. Табл. 2. Літ. 40.

Клименко Е. В.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОТРУДНИЧЕСТВА С МЕЖДУНАРОДНЫМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦИИ И РАЗВИТИЯ И МЕЖДУНАРОДНОЙ АССОЦИАЦИЕЙ РАЗВИТИЯ

Проанализирована необходимость финансирования программ отраслевой адаптации и структурной перестройки, предусматривающих внедрение отдельных реформ, в рамках реализации программ сотрудничества с международными финансово-кредитными институтами Группы Всемирного Банка – Международным банком реконструкции и развития (МБРР) и

© Клименко К. В., 2017

Международной ассоциацией развития (МАР). Определены принципы программ экономического развития стран Европейского и Азиатского регионов на 2015 г., реализуемые МБРР и МАР, выяснены основные преимущества и недостатки такого сотрудничества и его влияние на осуществление стабилизационной политики государств. Рассмотрены источники финансирования финансовых ресурсов участников Всемирного банка в условиях антикризисного управления и исследованы основные финансовые инструменты, используемые МБРР и МАР. Отмечено, что финансирование названными учреждениями проектов развития важно для реформирования экономики любой страны, создания достаточных валютных резервов с целью возвращения кредитов, повышения уровня конкурентоспособности национальной экономики, улучшения кредитного рейтинга страны на мировом финансовом рынке, содействия совершенствованию денежно-кредитной системы государства и т. п. Раскрыты возможности для стран Содружества Независимых Государств в результате получения суверенных займов, технической помощи и грантов на реализацию широкого спектра экономических реформ, которые будут способствовать укреплению фискальной, социальной и экологической стабильности, а также уменьшению бюджетного дефицита, снижению уровня инфляции и созданию рабочих мест. Сделан акцент на том, что остается дискуссионным и неоднозначным вопрос привлечения финансовых ресурсов МБРР и МАР, ведь, с одной стороны, использование их средств дает положительные макроэкономические результаты, направляет экономику государства в сторону восходящего тренда в условиях эффективного внедрения реформ, с другой – эти кредиты скорее создают долгосрочную долговую зависимость страны, чем оказывают помощь в краткосрочном периоде.

Ключевые слова: международные финансовые организации (МФО), Международный банк реконструкции и развития (МБРР), Международная ассоциация развития (МАР), международное кредитование, программы МБРР.

Kateryna Klymenko

FOREIGN EXPERIENCE OF COOPERATION WITH INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT AND INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION

The article analyzes the need to finance sectoral adaptation and structural adjustment programs, which envisage the implementation of separate reforms within the framework of cooperation programs with the international financial and credit institutions of the World Bank Group – the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and the International Development Association (IDA), The principles of economic development programs for the countries of European and Asian regions for 2015 which implement the IBRD and the IDA are determined. The main advantages and disadvantages of such cooperation and its impact on the implementation of state stabilization policy are defined. The author identifies the sources of formation and placement areas of financial resources of the World Bank participants under crisis management and investigates the main financial instruments used by the IBRD and the IDA. It is noted that the financing of development projects by the above said institutions is essential for reforming the economy of any country, creating sufficient foreign exchange reserves for repayment, increasing the competitiveness of the national economy, improving the country's credit rating in the global financial market, enhancing monetary policy, etc. The article reveals the opportunities for the Commonwealth of Independent States as a result of receiving sovereign loans, grants and technical assistance for a wide range of economic reforms that will strengthen fiscal, social and ecological stability of the country, reduce the budget deficit and inflation rate and create jobs. The author emphasizes that the issue of

attracting the financial resources of the IBRD and the IDA remains controversial because, on the one hand, the use of their funds gives positive macroeconomic results and directs the state's economy towards the upward trend under the conditions of the effective implementation of reforms, on the other hand, loans to MFIs create long-term debt dependence rather than provide support in the short term.

Key words: international financial institutions (IFIs), the International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association (IDA), international lending, IBRD program.

JEL classification: F34, F65.

Сучасний етап розвитку міжнародних економічних відносин характеризується глобалізацією світового господарства, поглибленням інтеграції в нього економік різних країн. Через об'єктивні процеси та кризові явища всесвітнього масштабу для багатьох держав останнім часом важливим пріоритетом розвитку є співробітництво з міжнародними фінансовими інституціями, особливо з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) як інституціями Групи Світового Банку, котрі дають можливість ефективного використання оптимальної комбінації такого ресурсу, як капітал.

Питання взаємовідносин із міжнародними фінансовими організаціями (МФО) досліджують такі іноземні вчені, як О. Бланшер, Е. Х'юїт, І. Шихата, Ф. Ласамбо [1–4] та ін.

Серед вітчизняних науковців проблеми співробітництва з МФО, у тому числі з МБРР і МАР, вивчають Я. Базилюк, О. Білорус, О. Доліновська, Г. Елерс, О. Дунас, Т. Кожухова, В. Колосова, О. Михайлик, О. Сльозко, К. Рибальченко [5–14] та ін.

Метою статті є висвітлення та узагальнення сучасних тенденцій співпраці з Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Міжнародною асоціацією розвитку й оцінка зарубіжної практики фінансування цими МФО програм розвитку країн-позичальників.

Насамперед необхідно зазначити, що Світовий банк відрізняється від Групи Світового банку тим, що до нього входять лише дві інституції – Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародна асоціація розвитку (МАР), тоді як Група охоплює ще три інституції: Міжнародну фінансову корпорацію (МФК), Багатосторонню агенцію з гарантій інвестицій (БАГІ) та Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) [15]. У цьому дослідженні увага зосереджена саме на програмах фінансування двох перших інституцій.

МБРР є одним із провідних стратегічних інвесторів для багатьох країн. Особливості діяльності визначають його унікальну роль у розбудові світових фінансово-економічних систем на засадах сучасної ринкової економіки. Приділяючи увагу переважно розв'язанню фінансових проблем країн-позичальників, Банк є ключовим інвестором у критично важливі соціальні та економічні проекти.

Партнерські відносини з Банком є запорукою зміцнення інституційної та інституціональної спроможності країни. Стратегічна значущість цього партнерства визначається об'єктивними умовами її інтеграції до міжнародного середовища. Поряд із Міжнародним валютним фондом та Європейським

банком реконструкції та розвитку рішення МБРР про розвиток або згортання діяльності в межах окремих держав є одним із ключових сигналів для інших інвесторів, що коригує доступ країни до світового ринку капіталів.

МБРР – найбільша філія Групи Світового банку, засновниками якої є 188 її держав-членів, і основна позикова установа в цій інституційній сфері.

У стратегічному документі Світового банку “Комплексні основи розвитку” визначено основні методи надання допомоги країнам, що розвиваються, побудовані за такими принципами: комплексність стратегій розвитку, що формуються на тривалий період; провідна роль країни, формулювання за участю місцевих зацікавлених сторін, керівництво та координація програм країною, що отримує допомогу через налагодження партнерства із зацікавленими сторонами, оцінювання досягнення розвитку за допомогою результатів, що піддаються вимірюванню на місцях, із метою внесення коректив у стратегію з урахуванням результатів і мінливих обставин [16].

В основу діяльності МБРР покладено дві стратегічні цілі: сприяння економічному прогресу на користь найбідніших верств населення в країнах, що розвиваються, до 2030 р. та фінансування інвестицій, спрямованих на економічне зростання держави. Названі цілі відповідають цілям Генеральної Асамблеї ООН “Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року”, які були затверджені у вересні 2015 р. в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку з метою прийняття Порядку денного у сфері розвитку на період після 2015 року. Це підтверджує важливу роль цієї міжнародної фінансової інституції в наданні допомоги країнам, що розвиваються [17].

Засобами досягнення названих цілей є насамперед надання позик, гарантій, продуктів управління ризиками та експертних рекомендацій країнам із середнім і низьким рівнями доходу, а також координація заходів щодо виконання регіональних і глобальних завдань.

Фінансова підтримка держав сконцентрована Банком на поліпшенні державних послуг і системи державних фінансів, бізнес-клімату для розкриття економічного потенціалу.

Проекти Банку реалізуються в соціальному, фінансовому, транспортному та державному секторах, електроенергетиці й агропромисловому комплексі тощо.

Програми структурної перебудови МБРР охоплюють підтримку окремих реформ економічної політики, передусім спрямованих на зменшення диспропорцій у зовнішній торгівлі, скорочення бюджетних дефіцитів або інфляції. Такі заходи, як приватизація державних підприємств, скорочення державних видатків, девальвація національної валюти, а також експортоорієнтована політика загалом сприяють залученню іноземних інвестицій, розвитку малого та середнього бізнесу, зростанню сукупного доходу в країні, створенню достатніх валютних резервів для повернення кредитів; підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки; покращенню кредитного рейтингу країни за міжнародними шкалами; удосконаленню грошово-кредитної політики держави.

Однак зазвичай упровадження окремих структурних реформ у рамках співпраці з МБРР спричиняє такі негативні наслідки: формування фінансової

залежності держави від зовнішніх ресурсів; нарощування зовнішнього боргу країни; девальвація національної грошової одиниці; зростання в довгостроковій перспективі рівня бідності населення через підвищення тарифів на газ та опалення, зниження соціальних виплат, скорочення субсидій для незаможних верств населення, зниження їхніх доходів, нерівність, що посилюється, у суспільстві тощо.

МБРР надає клієнтам фінансові продукти, пов'язані зі змінами валютних курсів, процентних ставок і цін біржових товарів, а також для боротьби зі стихійними лихами.

У 2015 р. обсяг нових зарезервованих кредитних ресурсів МБРР становив 23,5 млрд дол. США за 112 операціями. Ця сума перевищила докризовий середній рівень (13,5 млрд дол. США в 2005–2008 рр.) і рівень 2014 р. (18,6 млрд дол. США).

Найбільшу частку нових позик МБРР отримали країни Європи і Центральної Азії (6,7 млрд дол. США) і Латинська Америка та Карибський басейн (5,7 млрд), Східна Азія й Тихоокеанський регіон (4,5 млрд), Близький Схід і Північна Африка (3,3 млрд), Південна Азія (2,1 млрд) та Африка (1,2 млрд дол. США).

Серед секторів найбільша сума коштів була зарезервована у сферах удосконалення державного управління та судово-правової сфери (4,3 млрд дол. США), фінансів (3,4 млрд) і енергетики та гірничодобувної промисловості (3,2 млрд дол. США).

За напрямками найбільша частка коштів була зарезервована на цілі розвитку фінансового та приватного секторів (26 %), міський розвиток (15) та соціальний захист і управління ризиками (14 %) [18].

Казначейське управління Банку у 2015 р. з метою надання позичальникам допомоги в управлінні процентним і валютним ризиком протягом усього терміну отриманих ними від МБРР позик провело від імені держав-членів операції хеджування на суму 3,3 млрд дол. США, у тому числі 2 млрд дол. США – у формі конвертації процентної ставки та 1,3 млрд дол. США – у формі конвертації валюти.

Заходи з управління ризиком стихійних лих передбачали надання 43 млн дол. США на продовження Тихоокеанської програми страхування ризику стихійних лих, яка від імені МАР забезпечувала страхове покриття на випадок землетрусів, цунамі й тропічних циклонів Вануату, Маршалловим Островам, Островам Кука, Самоа і Тонга. Крім того, Казначейське управління Банку здійснило свопові операції на загальну суму 24 млрд дол. США з метою управління балансовими ризиками МБРР і на 727 млн дол. США – балансовими ризиками МАР.

Характерною особливістю МБРР як міждержавної організації є залучення значної частини фінансових ресурсів на ринках приватного капіталу. З метою сприяння сталому розвитку МБРР випускає облігації, векселі та інші гарантії безпосередньо урядам, їхнім представництвам і пенсійним фондам, страховим компаніям, корпораціям, банківським установам та іншим інституційним інвесторам.

МБРР залучив у 2015 р. 57,7 млрд дол. США шляхом випуску облігацій у 21 валюті. Завдяки репутації на ринках капіталу та міцності його фінансового становища такі значні обсяги позик було залучено на вельми сприятливих умовах, незважаючи на ринкову нестабільність. Запорукою фінансової стійкості МБРР є достатність його власного капіталу та підтримка з боку акціонерів, а також консервативні фінансова політика та практика, що дають йому можливість підтримувати рейтинг кредитоспроможності на найвищому рівні (AAA).

Власний капіталу МБРР складається переважно з оплаченого капіталу та резервів. Відповідно до рішень про загальне й вибіркоче збільшення капіталу, узгоджене Радою керуючих 16 березня 2011 р., передбачається збільшення підписного капіталу на 87 млрд дол. США, причому 5,1 млрд з цієї суми буде сплачено протягом шестирічного періоду. Термін оплати був продовжений на рік після того, як Рада виконавчих директорів задовольнила наполегливі прохання акціонерів щодо продовження терміну оплати вибіркового збільшення капіталу.

На 30 червня 2015 р. загальне збільшення підписного капіталу дорівнювало 62,7 млрд дол. США. Відповідні суми, котрі підлягали оплаті в рамках рішень про збільшення капіталу, становили 3,7 млрд дол. США.

Будучи кооперативною організацією, МБРР прагне не до максимізації прибутку, а до отримання доходів у обсязі, достатньому для забезпечення своєї фінансової стійкості та підтримки поточної діяльності. Із загальної суми, доступної для розподілу чистого доходу, отриманого в 2015 р., Рада виконавчих директорів рекомендувала Раді керуючих перерахувати 650 млн дол. США МАР і спрямувати 36 млн у загальний резерв [18].

Відповідно до мандату МБРР, основним фінансовим ризиком є ризик країни щодо наданих позик і гарантій. Одним із сумарних показників структури ризику Банку є співвідношення власного капіталу та суми наданих позик, величина якого контролюється й регулюється з урахуванням фінансових перспектив і прогнозів ризику Банку. На 30 червня 2015 р. це співвідношення дорівнювало 25,1 % (рис. 1).

МБРР отримує щорічний дохід за рахунок прибутку на власний капітал і невеликої маржі за наданими позиками, що дає організації можливість покривати операційні витрати, поповнювати резерви з метою зміцнення фінансового потенціалу, а також забезпечувати щорічне відрахування коштів до бюджету МАР, яка є найбільшим багатостороннім джерелом пільгового фінансування найбільш бідніших країн світу та основним інструментом досягнення у цих країнах двох взаємопов'язаних цілей Світового банку [10].

Діяльність МАР спрямована здебільшого на допомогу країнам, що розвиваються, через заохочення розвитку приватного сектору, мобілізацію внутрішніх і зовнішніх джерел капіталу. Основні цілі МАР полягають у: сприянні економічному розвитку країн-членів; підвищенні продуктивності праці; зростанні рівня життя в державах-членах, насамперед таких, що розвиваються.

МАР фінансує найбільш бідні країни світу на надзвичайно пільгових умовах, надаючи безпроцентні кредити та безоплатну допомогу (гранти). Для визна-

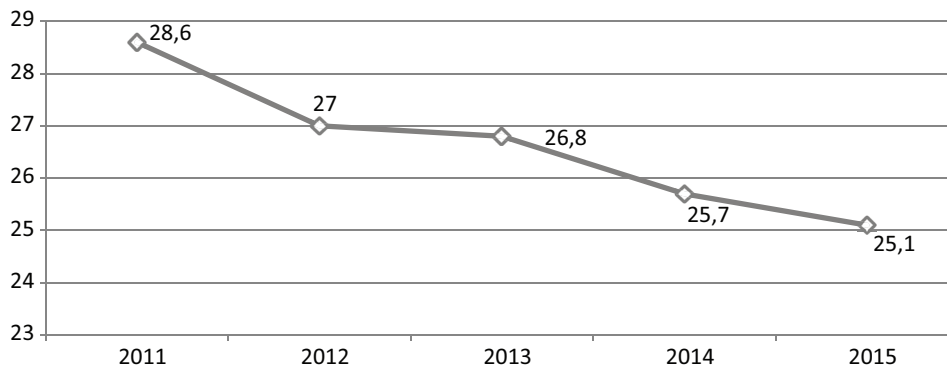

Рис. 1. Відношення власного капіталу МБРР до наданих позик, %

Складено за: Годовой отчет 2015 / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report>.

чення бідних країн, котрі можуть розраховувати на її фінансову допомогу, використовують два критерії: розмір ВВП на одну особу, який не повинен перевищувати щорічно встановленого порогу, та некредитоспроможність країн, що унеможливає доступ до інших джерел фінансування та залучення коштів на ринкових умовах.

У 2015 р. критеріям для отримання допомоги МАР відповідали 77 країн (наприкінці 2014 р. вибула Індія, проте як виняток країна отримуватиме тимчасову допомогу в рамках дії МАР-17) [19].

Співвідношення грантів та пільгових кредитів МАР визначається за допомогою оцінювання ризику боргової кризи для кожної країни. Така криза є передумовою дефолту, що призводить до реструктуризації боргів, зазвичай через їх часткове списання, а отже, до великих втрат для інвесторів та кредиторів. Усе це спричиняє погіршення репутації держави в міжнародному просторі, зниження її кредитного рейтингу, зростання процентних ставок, зменшення кількості та ефективності позик. Високий ризик боргової кризи для країни передбачає субсидювання з боку МАР на 100 %, середній ризик – 50 % грантів МАР і 50 % кредитів МАР, а низький ризик – 100 % кредитування та жодних грантів МАР.

Фінансові ресурси МАР утворюються переважно за рахунок внесків найбагатших країн-учасниць. Додаткові ресурси надходять від МБРР та МФК, а також у вигляді повернених кредитів, наданих МАР. Представники країн-донорів зустрічаються раз на три роки задля поповнення цільових фондів і перегляду політики МАР стосовно розподілу фінансових ресурсів серед країн, які розвиваються. Ресурси МАР надаються та розподіляються за принципом найефективнішої політики одержувачів й інституційного потенціалу, з метою їх раціонального розміщення задля мінімізації масштабів бідності.

Для оцінювання ефективності асигнувань МАР у 2002 р. введено дворівневу систему оцінки результатів. Перший рівень охоплює сукупні результати країни, що описують такими показниками: зростання та зменшення бідності; управління та інвестиційний клімат; інфраструктура для розвитку; розви-

ток людських ресурсів. Другий рівень розглядає внесок МАР у результати держави за незалежними оцінками Департаменту оцінки операційної діяльності й Групи забезпечення якості [20].

За даними річного звіту Світового банку за 2015 р., обсяг зарезервованих фінансових ресурсів МАР становив 19 млрд дол. США, включаючи 16 млрд у формі кредитів, 2,4 млрд у формі грантів та 600 млн у вигляді гарантій.

Найбільша частка ресурсів (10,4 млрд дол. США) була надана Африці. Значні частки зарезервованого фінансування отримали також Південна Азія (5,8 млрд дол. США) та Східна Азія та Тихоокеанський регіон (1,8 млрд), Європа й Центральна Азія (527 млн), Латинська Америка і Карибський басейн (315 млн) та Близький Схід і Північна Африка (198 млн дол. США). Найбільшими країнами-одержувачами стали Бангладеш (1,9 млрд) та Індія (1,7 млрд дол. США) [18].

Обсяг зарезервованих коштів на розвиток інфраструктури, включаючи енергетику та гірничодобувну промисловість, транспорт, водне господарство, захист від повені та інформаційні й телекомунікаційні технології, досяг 5,8 млрд дол. США.

Значні кошти були виділені також на вдосконалення державного управління та судово-правової сфери (3,9 млрд дол. США) і розвиток охорони здоров'я й інших послуг у соціальній сфері (3,7 млрд дол. США).

Серед напрямів найбільші частки були спрямовані на цілі розвитку людських ресурсів (4,1 млрд дол. США), розвитку сільських районів (3,3 млрд) та соціального захисту й управління ризиками (3,2 млрд дол. США).

МАР великою мірою фінансується за рахунок внесків урядів держав-партнерів. До додаткових джерел фінансування належать трансферти з чистого доходу МБРР, гранти МФК та погашення позичальниками раніше наданих МАР кредитів. Кожні три роки представники урядів країн-партнерів і держав-позичальниць збираються для узгодження стратегічних напрямів діяльності, політики й пріоритетів МАР і обсягів фінансування на трирічний період роботи. Сукупні ресурси 17-го поповнення бюджету МАР (МАР-17), що охоплює 2015–2017 рр., становили 33,7 млрд спеціальних прав запозичення (СПЗ), або 50,8 млрд дол. США. Ця сума відображає корективи, внесені за підсумками обговорення питань поповнення, перерахування коштів із внутрішніх ресурсів МАР на покриття дефіциту фінансування у період МАР-16 і програму хеджування іноземної валюти.

Облік зарезервованих ресурсів МАР ведеться в СПЗ (еквівалентні суми, розраховані на основі довідкового курсу обміну в рамках МАР-17, що наводяться суто з інформаційною метою). П'ятдесят партнерів, четверо з яких уперше стали партнерами-донорами, взяли на себе зобов'язання надати 17,2 млрд СПЗ, або 26 млрд дол. США, у вигляді грантів; з них 0,7 млрд СПЗ, або 1,1 млрд дол. США, припадає на грантовий компонент партнерських позик на пільгових умовах. Партнери надають 2,9 млрд СПЗ, або 4,4 млрд дол. США, у вигляді партнерських позик на пільгових умовах чи 2,2 млрд СПЗ, або 3,3 млрд дол. США, без урахування грантового компонента позик.

Очікується, що партнери-донори також нададуть 3 млрд СПЗ, або 4,5 млрд дол. США, у порядку компенсації списання заборгованості в рам-

ках Багатосторонньої ініціативи щодо полегшення тягаря заборгованості. Повернення коштів за кредитами МАР принесе, за розрахунками, близько 9,2 млрд СПЗ, або 13,9 млрд дол. США. Ця сума складається з доходів у розмірі 0,8 млрд СПЗ, або 1,2 млрд дол. США, у зв'язку з жорсткістю умов кредитування країн із низьким і помірним рівнем боргового навантаження, котрі мають право на отримання допомоги лише за лінією МАР, 1,9 млрд СПЗ, або 2,8 млрд дол. США, в результаті узгодженого прискореного погашення кредитів країн, що покинули категорію позичальників МАР, і добровільного прискореного погашення кредитів, а також 0,9 млрд СПЗ, або 1,4 млрд дол. США, з перенесених на наступний період залишків від попередніх поповнень ресурсів [18].

Внески Групи Світового банку у вигляді трансфертів із боку МБРР і МФК, включаючи супутній інвестиційний дохід, становлять 2,1 млрд СПЗ, або 3,1 млрд дол. США. Рішення щодо здійснення таких трансфертів щороку приймаються Радою керуючих МБРР і Радою директорів МФК, виходячи з оцінки результатів діяльності цих установ у минулому році та їхнього фінансового потенціалу.

МАР-17 набуло чинності 5 листопада 2014 р., коли від партнерів були отримані 60 %. На 30 червня 2015 р. договори щодо пільгового кредитування в рамках МАР-17 представив 41 партнер. Внески партнерів у сумі 5,4 млрд СПЗ, або 8,2 млрд дол. США, були перераховані та відкриті для резервування.

Зарезервовані та надані кошти МБРР та МАР країнам Європи та Центральної Азії у 2013–2015 рр. наведено в табл. 1.

Т а б л и ц я 1

Динаміка зарезервованих і наданих коштів МБРР і МАР країнам Європи та Центральної Азії, млн дол. США

МФО	Зарезервовані кошти			Надані кошти		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
МБРР	45 91	47 29	66 79	35 83	65 36*	58 29
МАР	729	798	527	468	519	314

Примітка. Портфель проектів на стадії реалізації станом на 30 червня 2015 р.: 26,2 млрд дол. США.

С к л а д е н о за: Годовой отчет 2015 / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report>.

На рисунках 2 і 3 наведено деталізовану загальну суму наданого кредиту МБРР та МАР країнам Європи та Центральної Азії за секторами та тематичними напрямками у 2015 р.

У 2015 р. МБРР затвердив надання країнам Європи та Центральної Азії 7,2 млрд дол. США на здійснення 54 проектів. Допомога включала 6,7 млрд дол. США у вигляді позик МБРР і 527 млн дол. США у вигляді коштів, зарезервованих МАР. До секторів, які отримали найбільші обсяги фінансування, увійшли енергетика та гірничодобувна промисловість (1,4 млрд дол. США),

транспорт (1,1 млрд) і державне управління та судово-правова система (1,1 млрд дол. США) тощо.

Рис. 2. Наданий кредит МБРР і МАР країнам Європи та Центральної Азії за секторами у 2015 р., %

Примітка. Загальний обсяг кредитування – 7,2 млрд дол. США.

Складено за: Годовой отчет 2015 / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report>.

Рис. 3. Наданий кредит МБРР та МАР країнам Європи та Центральної Азії за напрямками у 2015 р., %

Примітка. Загальний обсяг кредитування – 7,2 млрд дол. США.

Складено за: Годовой отчет 2015 / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report>.

Також МБРР є одним із основоположників ринку “зелених” облігацій і найбільших емітентів цих інноваційних фінансових інструментів із моменту першого їх випуску в 2008 р. На 30 червня 2015 р. Банк здійснив 100 випусків таких облігацій у 18 валютах і залучив суму понад 8,4 млрд дол. США. “Зелені” облігації МБРР допомагають кредитувати програми розвитку, які відповідають установленим критеріям та спрямовані на розв’язання проблем зміни клімату, у тому числі проекти та програми пом’якшення впливу на клімат, а також заходи, що сприяють адаптації країн до наслідків цієї зміни клімату та підвищення їхньої стійкості до неї [18].

Банк розширив доступ до фінансування малим і середнім підприємствам Казахстану та Туреччини, вклав кошти в інформаційні технології, дороги й інші елементи інфраструктури в Азербайджані, Албанії, Білорусі, Македонії, Грузії, Косово, Молдові, Узбекистані та Хорватії, посилив регулювання фінансового сектору, поліпшив ділове середовище та удосконалив заходи політики, що сприяють економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності приватного сектору та інновацій у Вірменії, Грузії, Казахстані, Молдові, Польщі, Сербії, Таджикистані, Туреччині й Україні, а також надавав консультації з питань торгівлі та експорту Вірменії і Туреччини.

Банк займається підвищенням надійності енергопостачання в Албанії, Вірменії, Киргизькій Республіці та надає підтримку розвитку газової галузі Туреччини.

У Киргизстані, Румунії, Таджикистані та Узбекистані Банк також допомагає в створенні й диверсифікації робочих місць у сільськогосподарському секторі.

Банк надає допомогу Хорватії у підвищенні ефективності бюджетної стійкості й посиленні систем соціального захисту та пенсійного забезпечення. Його програми спрямовані на вдосконалення систем охорони здоров’я Албанії, Болгарії, Таджикистану, а також системи освіти Румунії. МБРР підтримує розвиток громад і підвищення соціальної відповідальності в Вірменії, Грузії та Киргизстані. В Азербайджані, Румунії та Таджикистані Банк надає допомогу урядам у розширенні економічних можливостей і державних послуг для соціально незахищених спільнот, включаючи безробітну молодь.

Із 9 країнами регіону банк підписав 19 угод про надання консультаційних послуг на платній основі на загальну суму 16 млн дол. США. Відповідно до них МБРР сприятиме реформуванню систем освіти та охорони здоров’я, покращанню інвестиційного клімату, плануванню інфраструктурних інвестицій та управління ними [18].

Регіональна стратегія Банку зосереджена на двох основних напрямках: підвищення конкурентоспроможності та забезпечення соціальної й фінансово-бюджетної стійкості конкретного регіону. Тематичними пріоритетами в межах обох напрямів є належне урядування та гендерна рівноправність і підвищення конкурентоспроможності й забезпечення добробуту за рахунок створення робочих місць.

У 2014 р. МБРР опублікував кілька важливих доповідей по регіонах. В одній із них [21] відображено, як економічне зростання забезпечило в широких масштабах загальний добробут і збільшило майже вдвічі чисельність серед-

нього класу. У доповіді показано, що в Туреччині виявилось дієвим і що потребує радикальних змін та негайного проведення реформ.

Ще однією серйозною проблемою є старіння населення. Їй було присвячено дві доповіді, підготовлені Банком у 2014 р.: “Золотий вік: перспективи здорової, активної та благополучній старості в Європі та Центральній Азії” [22] та “Що в майбутньому у старіючій Європі: поєднання старіння та зростання в Центральній Європі та країнах Балтії” [23].

Стратегічним пріоритетом щодо розвитку регіону Європи та Центральної Азії залишається адаптація до зміни клімату та підвищення енергоефективності. У Косово та Македонії Банк працює над реформуванням економічної політики (наприклад, ціноутворення в енергетиці) й здійсненням інвестицій як у державну інфраструктуру, так і в приватні підприємства, у тому числі шляхом розвитку відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності.

У Боснії та Герцеговині й Сербії МБРР продовжує надавати допомогу в проведенні відновлювальних і захисних заходів після катастрофічних повеней травня 2014 р.

У Білорусі Банк підвищує якість захисту лісів, а країнам Центральної Азії допомагає нарощувати потенціал щодо підвищення ефективності водокористування, ведення кліматично раціонального сільського господарства та використання земельних і лісових ресурсів. Проблеми зміни клімату також були пріоритетним напрямом аналітичної і консультативної роботи МБРР. У доповіді 2014 р. “Зменшіть тепло: віч-на-віч із новою кліматичною нормою” [24] розглядалися гострі питання кліматичної ситуації в Центральній Азії, Росії і на Західних Балканах. Автори доповіді попереджали, що в разі невжиття належних заходів, потепління на планеті триватиме, а екстремальні погодні явища можуть стати новою кліматичною нормою, що збільшує ризики й нестабільність.

У прогнозі Світового банку, опублікованому в червні 2016 р., передбачено, що економіка Євразії зросте до кінця року на 1,6 %. Оцінюючи ситуацію в Європі та Центральній Азії загалом, експерти зазначили, що країни регіону пристосувалися до низьких цін на нафту, метали й сільськогосподарську продукцію. Очікується зростання їхньої економіки на 2,9 % (за винятком Росії).

На прогноз негативно впливають посилення агресії на сході України, на Кавказі, а також теракти в Туреччині. ВВП Росії, на думку експертів, у 2016 р. знизиться на 1,2 %, у 2017 р. збільшиться на 1,4, а в 2018 р. – на 1,8 %. У всіх трьох показниках Світовий банк змінив прогноз у бік підвищення, вказавши на вплив геополітичних ризиків, пов’язаних із ситуацією в Україні. За темпами зростання світової економіки прогноз на 2016 р. було знижено до 2,4 %, що на 0,5 % менше порівняно із січнем цього року. ВВП Польщі зросте на 3,7 %, Грузії – на 3, Молдови – на 0,5, Казахстану – лише на 0,1, а ВВП Білорусі зменшиться на 3 %. Фахівці зазначили, що світова економіка не перебуває в стані рецесії [25].

Для прикладу оцінки співпраці країн-позичальниць із даними МФО зупинимось детальніше на суверенних позиках, технічній допомозі та грантах МБРР (МАР), наданих для реалізації проектів окремим країнам (табл. 2).

Суверенні позики, технічна допомога та гранти МБРР (МАР), надані деяким країнам СНД станом на IV кв. 2015 р.

Позичальник	Сума, млн дол. США	Галузь	Короткий опис проекту
<i>Республіка Вірменія</i>			
Республіка Вірменія	50	Державне управління	Банк схвалив фінансування Вірменії в розмірі 50 млн дол. США з метою реалізації широкого спектра реформ, які сприятимуть зміцненню фіскальної, соціальної та екологічної стабільності в країні, а також підвищенню конкурентоспроможності місцевої продукції та створенню робочих місць
Міністерство фінансів Республіки Вірменія	55	Державне управління	Банк схвалив позику Вірменії в розмірі 55 млн дол. США на реалізацію проекту "Національна економіка та розвиток інфраструктури". Метою проекту є покращання інфраструктурних послуг та інституційної спроможності для збільшення частки туризму в національній економіці у п'яти обраних регіонах країни. Розвиток широкого набору туристичних напрямів по всій країні є частиною урядової концепції поліпшення підтримки національної природної і культурної спадщини, а також стимулювання регіональної економічної діяльності
<i>Республіка Казахстан</i>			
Уряд Республіки Казахстан	1000	Державне управління	Банк схвалив надання Казахстану фінансування в розмірі 1 млрд дол. США з метою надання підтримки уряду в реалізації реформ: зміцнення стійкості макроекономічного прогнозування (беручи до уваги вразливі верстви населення) і поліпшення конкурентоспроможності нафтової економіки. Структура програми відображає урядові пріоритети, зазначені в Стратегії розвитку Казахстану – 2050, такі як стимулювання інвестицій приватного сектору та реформа державного управління
<i>Республіка Киргизстан</i>			
Уряд Республіки Киргизстану	16,11	Природні ресурси	Банк схвалив фінансування в розмірі 16,11 млн дол. США для реалізації проекту інтегрованого управління лісовими екосистемами в Киргизстані. 6,6 млн дол. США з цієї суми надається як пільговий кредит, а 5,4 млн дол. США є безоплатним грантом. Глобальний екологічний фонд надасть підтримку реалізації проекту за допомогою гранту на суму 4,11 млн дол. США. Основна мета запропонованого п'ятирічного проекту інтегрованого управління лісовими екосистемами полягає в зміцненні потенціалу державних органів і місцевих спільнот із метою поліпшення сталого управління лісовими екосистемами в країні за допомогою інвестицій, спрямованих на відновлення екосистем та інфраструктури

Продовження табл. 2

Позичальник	Сума, млн дол. США	Галузь	Короткий опис проекту
Республіка Киргизстан	38	АПК	Банк схвалив надання фінансування Киргизстану обсягом 38 млн дол. США для реалізації проекту “Підвищення продуктивності в сільському господарстві та поліпшення харчування”. Мета проекту полягає в підвищенні сільськогосподарської продуктивності й продовольчої безпеки сільських домогосподарств у відібраних районах країни. Для досягнення цієї мети необхідно: вдосконалити іригаційні послуги з водопостачання через реабілітацію внутрішньогосподарської зрошувальної та дренажної інфраструктури, поліпшити водокористування з боку Асоціації водокористувачів та фермерів; надавати сільськогосподарські консультаційні послуги та організувати навчання; вжити масштабні заходи щодо виправлення ситуації з харчуванням
<i>Республіка Молдова</i>			
Міністерство фінансів Молдови	80	Транспорт	Банк схвалив фінансування в розмірі 80 млн дол. США на ремонт доріг місцевого значення. Мета проекту “Покращання доріг місцевого значення” – забезпечення безпечних та стійких під'їздів до навчальних закладів, медичних установ і ринків уздовж відібраних транспортних коридорів. Проект має два компоненти: 1) фінансування відновлення і модернізації близько 300 км пріоритетних доріг місцевого призначення; 2) фінансування програми інституційного зміцнення щодо нарощування потенціалу в секторі ефективної підтримки регіональних і місцевих доріг
<i>Україна</i>			
Уряд України	560	Транспорт	Банк схвалив фінансування Україні в розмірі 560 млн дол. США з метою реалізації заходів, пов'язаних із поліпшенням управління мережею автомобільних доріг, транспортного сполучення та експлуатації доріг і дорожньої безпеки на певних ділянках. Значна частина фінансування спрямовуватиметься на модернізацію приблизно 100 км ділянки автодороги Полтава – Валки
Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	0,4	Нафтогазовий сектор	Грант Банку в розмірі 0,4 млн дол. США Україні буде продовженням гранту Багатостороннього трастового фонду в рамках проекту ІПВГ (Ініціатива прозорості у видобувних галузях), який фінансував створення Українського національного секретаріату ІПВГ, а також підготовку та поширення першого звіту ІПВГ. Грант призначений для

Позичальник	Сума, млн дол. США	Галузь	Короткий опис проекту
			подальшого просування впровадження ІПВГ на Україні та забезпечення вкрай важливих зусиль для досягнення відповідності ІПВГ

С к л а д е н о за: Краткие итоги инвестиционной деятельности МБРР в IV квартале 2015 года / Евразийский банк развития. URL: http://www.eabr.org/general/upload/207MBR_4_kv_2015.pdf.

У межах дослідження співробітництва МБРР (МАР) із країнами, котрі входять до регіональної міжнародної організації Співдружність Незалежних Держав (СНД), доцільно звернути увагу на угоду “Про ратифікацію Угоди про позику (проект “Модернізація системи управління державними фінансами в Республіці Білорусь”) між Республікою Білорусь та Міжнародним банком реконструкції та розвитку” від 11.07.2016 № 390-3. Відповідно до її положень держава повинна підвищити ефективність системи управління державними фінансами. Реалізація угоди дасть змогу сформувати ефективну та прозору систему управління державними фінансами, основу на прогресивній міжнародній практиці.

Головною метою проекту є підвищення ефективності та прозорості національної системи управління державними фінансами на підставі схваленої урядом Стратегії реформування системи управління державними фінансами Білорусі від 23.12.2015 [27].

Позика в розмірі 10 млн дол. США спрямовується на вдосконалення методології формування та виконання бюджету, бухгалтерського обліку та звітності, управління державним боргом, внутрішнього фінансового контролю та аудиту, розроблення специфікацій і механізму реалізації інтегрованої інформаційної системи управління державними фінансами.

Модернізація системи управління державними фінансами планується у два етапи. Перший етап буде реалізований у 2016–2019 рр. і підтриманий засобами зазначеної позики МБРР [28].

Також Рада виконавчих директорів Світового банку 17 вересня 2015 р. затвердила позику Білорусі в розмірі 50 млн дол. США з метою модернізації системи освіти. Проект модернізації, передбачає розширення доступу до якісних умов навчання в 120 закладах загальної середньої освіти й зміцнення оцінювання освітніх досягнень учнів та інформаційних систем управління в освіті. Цей проект фактично є першою інвестиційною операцією, що фінансується Світовим банком та спеціально розробленою на підтримку сталого розвитку сектора освіти в республіці. Проект сприятиме участі країни в Міжнародній програмі з оцінювання освітніх досягнень учнів (Programme for International Student Assessment, PISA) [29]. Уперше таке оцінювання буде проведено в 2018 р. Потім воно відбуватиметься кожні три роки, і його ре-

зультати можна буде використовувати для оцінювання якості освіти в Білорусі в порівнянні з більш ніж 70 країнами світу.

Водночас привертає увагу значний обсяг нерозподілених коштів за діючими кредитними лініями Світового банку в Білорусі. Так, на 31 березня 2016 р. розмір його кредитної лінії в межах 16 кредитів становив 1316 млн дол. США, у тому числі виділених кредитів – 714,756 млн дол. США, нерозподілених коштів – 601,011 млн дол. США. Як наслідок, залишок заборгованості Білорусі за кредитами Світового банку на 31 березня 2016 р. дорівнював 640,668 млн дол. США, у тому числі за основним боргом позики на цілі розвитку – 200 млн дол. США (її погашення почнеться в жовтні 2016 р.). Значний обсяг нерозподілених коштів у рамках діючих кредитних ліній може свідчити про певне гальмування в реалізації окремих проєктів Світового банку в Білорусі [30]. Отже, можна дійти висновку, що потенціал співпраці між цією міжнародною фінансовою інституцією та Білоруссю використовується не повною мірою. Причому поряд із об'єктивними причинами негативно на реалізацію проєктів впливають і суб'єктивні чинники, зокрема, неготовність білоруських фахівців працювати за міжнародними стандартами фінансової звітності, надлишкова бюрократія та ін.

Розв'язання зазначених проблем та зміцнення кадрового потенціалу білоруських державних органів дасть змогу поліпшити довгострокові перспективи співпраці Світового банку та Білорусії, а також підвищити ефективність використання фінансових ресурсів банку для реалізації проєктів на території країни-реципієнта.

З огляду на це слід активізувати зусилля щодо прискорення освоєння коштів і забезпечення високоякісних результатів усіх поточних інвестиційних проєктів, фінансованих учасниками Групи Світового банку.

Як позитивний приклад співпраці з Банком можна навести Польщу. Так, на 31 березня 2016 р. розмір його кредитної лінії для цієї країни в рамках 15 кредитів становив 10 464 млн дол. США, у тому числі виділених кредитів – 9919 млн, нерозподілених коштів – 563,166 млн дол. США. У результаті залишок заборгованості Польщі за кредитами дорівнював 8209 млн дол. США (у 12,8 раза більше, ніж у Білорусі) [30].

З 1992 р. Банк інвестував понад 6,8 млрд дол. США в Республіку Казахстан. Кошти спрямовані на розвиток дорожньої та соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу, модернізацію систем освіти й охорони здоров'я, оптимізацію систем митного та податкового адміністрування, а також відновлення навколишнього середовища [31].

Яскравим прикладом інвестиційної діяльності Банку в Казахстані є транзитний коридор “Західна Європа – Західний Китай”. Так, у травні 2014 р. за ініціативою глави держави з метою подальшого зміцнення співпраці між Казахстаном і Світовим банком було підписано угоду про партнерство, у межах якої в 2016–2021 рр. будуть реалізовані спільні проєкти на загальну суму 4,9 млрд дол. США, з яких 4,3 млрд співфінансуватиме Банк. У 2015 р. перші три проєкти (стимулювання продуктивних інновацій; підвищення

конкурентоспроможності МСБ; проект створення робочих місць) на загальну суму 293 млн дол. США були ратифіковані парламентом Казахстану.

Крім того, у 2015 р. був схвалений перший транш позики на 1 млрд дол. США для покриття дефіциту бюджету.

Варто наголосити, що Банк і міністерство охорони здоров'я та соціального розвитку Казахстану започаткували масштабний проект розвитку трудових навичок і стимулювання персоналу, на який МБРР виділив 100 млн дол. США при співфінансуванні з боку уряду в розмірі 37 млн дол. США [32]. Цей проект відображає зміни в підході держави до економіки, основаної на знаннях, і усвідомлення того, що людський капітал повинен стати головним драйвером зростання і підвищення конкурентоспроможності країни.

Особлива увага в Казахстані приділяється стимулюванню інновацій. Зокрема в межах співробітництва з МБРР президент країни підписав 2 лютого 2015 р. Закон "Про ратифікацію Угоди про позику (Проект стимулювання продуктивних інновацій) між Республікою Казахстан і Міжнародним банком реконструкції та розвитку". Відповідно до угоди МБРР надає позику обсягом 88 млн дол. США на фінансування проекту стимулювання продуктивних інновацій на 15 років, включаючи п'ятирічний пільговий термін із процентною ставкою, що дорівнює LIBOR + змінний спред на кожен період нарахування процента [33].

Мета проекту – стимулювання проведення актуальних для країни досліджень і комерціалізації технологій. Він охоплює розвиток бази знань для інновацій; інноваційних консорціумів, консолідації циклу комерціалізації технологій, посилення координації національної інноваційної системи та збільшення потенціалу інституційних структур. Реалізація проекту сприятиме просуванню продуктивних інновацій, підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності економіки шляхом стимулювання науково-виробничих зв'язків і розвитку інкубаційного циклу технологій.

Крім того, Казахстан залучив у МБРР позику розміром 1 млрд дол. США для фінансування дефіциту державного бюджету в 2016 р. відповідно до підписаного закону "Про ратифікацію угоди про позику (Перший кредит щодо фінансування політики розвитку в сфері макроекономічного управління та підвищення конкурентоспроможності економіки) між республікою Казахстан і Міжнародним банком реконструкції та розвитку" від 17.02.2016. Термін дії позики становить 20 років, включаючи пільговий період у 2,5 року, за плаваючою ставкою, прив'язаною до ставки LIBOR. Її обслуговування та погашення здійснюватимуться міністерством фінансів за рахунок коштів державного бюджету [34].

Також у 2016 р. планується внести на ратифікацію ще 3 нових проекти на суму понад 1,3 млрд дол. США (реконструкція ділянки Астана – Бейнеу коридору "Центр – Захід"; соціальне медичне страхування; модернізація системи освіти). Завдяки тісній співпраці Казахстан став найбільшою країною в регіоні Європи та Центральної Азії за сумою залучених інвестицій МБРР [35].

У межах програми фінансового оздоровлення енергетичної сфери Національні збори (парламент) Вірменії 17 червня 2016 р. ратифікували кредитну

угоду з МБРР на 30 млн дол. США на 25-річний термін із пільговим періодом 14,5 року. Програма націлена на забезпечення надійних поставок електроенергії до країни, поліпшення фінансового стану державних генеруючих і приватних розподільних компаній [36].

Зауважимо, що країна впроваджує третю програму модернізації державного сектору між Вірменією та МБРР, яка передбачає кредит у розмірі 21 млн дол. США за таких самих умов кредитування, однак із порівняно вищою процентною ставкою (6 % річних), аніж згадувана угода (1,8 % річних) [37].

Також МБРР надасть Вірменії ще один кредит у розмірі 40 млн дол. США для реконструкції близько 190 км автодоріг [38].

Однак, попри позитивні тенденції в залученні коштів на модернізацію економіки та реконструкцію фінансового сектору у 2015 р., зовнішній державний борг Вірменії збільшився на 14,1 % до 4317,3 млн дол. США.

Це негативний аспект постійного отримання кредитів від МФО, адже зовнішній державний борг країни сформувався саме в межах багатосторонніх кредитних програм. У 2015 р. він збільшився на 10,6 % до 2881 млн дол. США. Серед іншої заборгованості на Світовий банк припадає 38,2 % сукупного зовнішнього боргу, зокрема в 2015 р. борг перед Банком зріс на 2,6 % до 1650,5 млн дол. США [39].

Не залишився осторонь від позик МБРР і уряд Молдови, котрий схвалив законопроект про ратифікацію угоди про фінансування з МАР у сумі близько 7,5 млн дол. США й угоди про позику з МБРР в розмірі 15,58 млн дол. США для впровадження проекту модернізації податкового адміністрування (ТАМР). Відповідні документи були підписані 28 червня 2016 р., а на початку липня 2016 р. схвалені Радою Світового банку. Обидві угоди, що складаються з шести статей кожна, обумовлюють зобов'язання сторін, умови фінансування/кредитування, реалізацію проекту, моніторинг, звітність та оцінку. Проект модернізації податкового адміністрування відповідає законодавству Європейського Союзу і є частиною Стратегії "2020 Молдова" – "Бізнес: з чіткими правилами гри", Стратегії партнерства Групи Світового банку з Молдовою на 2014–2017 рр.

ТАМР має на меті підвищення рівня конкурентоспроможності країни, поліпшення ділового клімату, модернізацію податкового адміністрування та покращання збору податків у національний публічний бюджет. Проект фінансуватиметься до кінця 2021 р. [40].

Як бачимо, найбільша частка коштів у загальному обсязі фінансування поточних проектів МБРР, котрі реалізуються в країнах СНД, надходить на реформування державного сектору, інфраструктурні послуги, міську інфраструктуру й надання послуг, розвиток фінансового сектора, системи соціального захисту, зміни інвестиційного клімату тощо.

Отже, співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, таким як МБРР та МАР, важлива для реформування економіки будь-якої країни. Фінансова підтримка учасників Групи Світового банку сконцентрована на поліпшенні державних послуг і системи державних фінансів, бізнес-клімату для розкриття економічного потенціалу країн.

Співробітництво країн Європейського та Азійського регіонів із названими МФО сприяє покращанню макрофінансових показників, формуванню конкурентного ринкового середовища, стабілізації національної грошової одиниці, активізації інвестиційного процесу, розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

Водночас залишається дискусійним і неоднозначним питання залучення фінансових ресурсів МБРР та МАР, адже, з одного боку, використання коштів даних МФО дає позитивні макроекономічні результати, спрямовує економіку держави в бік висхідного тренду за умов ефективного впровадження реформ та реалізації проектів, з другого – кредити МФО швидше створюють довгострокову боргову залежність країни, ніж надають допомогу в короткостроковому періоді.

Список використаних джерел

1. *Blanchard O., Dell'Ariccia G., Mauro P.* Rethinking macroeconomic policy: Getting granular. VOX: CEPR's Policy Portal. 2013. 31 May. URL: <http://www.voxeu.org/article/rethinking-macroeconomic-policy-getting-granular> (дата звернення: 12.09.2016).
2. European Bank for Reconstruction and Development; Hearings before the Subcommittee on International Economic Policy, Trade, Oceans and Environment of the Senate Committee on Foreign Relations. 101st Cong., 2d Sess. 26–27 (1990) (statement of Dr. E. A. Hewett, Senior Fellow, Brookings Institution).
3. *Shihata I. F. I.* The European Bank for Reconstruction and Development: A Comparative Analysis of the Constituent Agreement. London: Graham & Trotman, 1990. 189 p.
4. *Lessambo F. I.* International Financial Institutions and Their Challenges: A Global Guide for Future Methods. Chennai, 2015. 261 p.
5. *Базиліук Я. Б.* Пріоритетні напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 54–66.
6. Глобальний конкурентний простір: монографія / О. Г. Білорус, Ю. М. Пахомов, І. Ю. Гузенко та ін.; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, Міжнар. асоц. “Україна – Рим. Клуб”, Міжнар. ін-т глобалістики. Київ, 2007. 680 с.
7. *Доліновська О. Я.* Співробітництво Світового банку та України. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 235. С. 34–38. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59194/10-Dolinovska.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.09.2016).
8. *Елерс Г.* Стратегії реформ у сфері державних фінансів. Національні програми та міжнародні вимоги (МВФ, ЄС, Світовий банк). *Фінанси України*. 2014. № 7. С. 7–16.
9. *Дунас О. І.* Правовий статус міжнародних фінансових організацій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2009. – 20 с.
10. *Кожухова Т. В.* Фінансування Світовим банком проектів розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 15. С. 17–20.
11. *Колосова В. П., Іванова І. М.* Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33–47.

12. Михайлик О. М. Особливості міжнародного кредитування: МВФ та МБРР. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3962> (дата звернення: 12.09.2016).
13. Сльозко О. О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів МБРР та ЄБРР в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 66–71.
14. Рибальченко К. О. Механізм підвищення ефективності співпраці України зі Світовим банком в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. Київ, 2011. 19 с.
15. About the World Bank (Five Institutions, One Group) / World Bank. URL: <http://www.worldbank.org/en/about> (дата звернення: 12.09.2016).
16. The Comprehensive Development Framework: A Multi-Partner Review. *OED Reach*. 2003. 3 June. URL: [http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoclib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/FB8DF9F47EEA556485256D3B00736667/\\$file/CDF_Reach.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddoclib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/FB8DF9F47EEA556485256D3B00736667/$file/CDF_Reach.pdf) (дата звернення: 12.09.2016).
17. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (дата звернення: 12.09.2016).
18. Годовой отчет 2015 / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report> (дата звернення: 12.09.2016).
19. Роль и ресурсы МБРР и МАР / Всемирный банк. URL: <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report/roles-resources>.
20. Черемісова Т. А. Система МВФ – Світовий банк: фінансування у XXI ст. *Вісник Національного ун-ту “Львівська політехніка”*. 2011. № 714. С. 547–552.
21. Turkey's Transitions: Integration, Inclusion, Institutions / World bank. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/507871468306558336/pdf/90509-v2-REVISED-R133570-PUBLIC-Box393190B.pdf> (дата звернення: 12.09.2016).
22. Золотой век старения: перспективы здоровой активной и обеспеченной старости / World bank. URL: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/22018/Golden%20Aging_Overview_rus.pdf?sequence=8&isAllowed=y (дата звернення: 12.09.2016).
23. What's Next in Aging Europe: Aging with Growth in Central Europe and the Baltics / World bank. URL: <http://pubdocs.worldbank.org/en/247801443694007920/CEB-Aging-Report.pdf> (дата звернення: 12.09.2016).
24. Turn down the heat : confronting the new climate normal / World bank. URL: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Climate/English-Regional-Summary-Turn-Down-the-Heat-Confronting-the-New-Climate-Normal.pdf> (дата звернення: 12.09.2016).
25. Global Growth Forecast Again Revised Lower to 2.4 % / World bank. URL: <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2016/06/07/global-growth-forecast-again-revised-lower> (дата звернення: 12.09.2016).
26. Краткие итоги инвестиционной деятельности МБРР в IV квартале 2015 года / Евразийский банк развития. URL: http://www.eabr.org/general/upload/207MBR_4_kv_2015.pdf (дата звернення: 12.09.2016).
27. О реформировании системы управления государственными финансами Республики Беларусь: постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23.12.2015 № 1080. URL: http://www.minfin.gov.by/upload/bp/strategy/post_231215_1080.pdf (дата звернення: 12.09.2016).

28. Беларусь при поддержке МБРР повысит эффективность системы управления госфинансами – Минфин. *Новости Беларуси*. 2016. 28 июля. URL: <http://www.belta.by/economics/view/belarus-pri-podderzhke-mbrr-povysit-effektivnost-sistemy-upravleniya-gosfinansami-minfin-203595-2016> (дата звернення: 12.09.2016).
29. Programme for International Student Assessment (PISA) / The National Assessment of Educational Progress (NAEP). URL: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa> (дата звернення: 12.09.2016).
30. Перспективы сотрудничества Всемирного банка и Беларуси. *Thinktanks.by*. 2016. 3 июня. URL: <http://thinktanks.by/publication/2016/06/03/perspektivy-sotrudnichestva-vsemirnogo-banka-i-belarusi.html> (дата звернення: 12.09.2016).
31. С 1992 года Всемирный банк инвестировал более \$6,8 млрд в Казахстан. *zakon.kz*. 2016. 1 апр. URL: <http://www.zakon.kz/4788571-s-1992-goda-vsemirnyj-bank.html> (дата звернення: 12.09.2016).
32. Всемирный банк направит более \$100 млн на стимулирование рабочих мест в Казахстане. *Kursiv.kz*. 2016. 14 мар. URL: <http://www.kursiv.kz/news/obshestvo/vsemirnyj-bank-napravit-bolee-60-mln-na-stimulirovanie-rabocih-mest-v-kazahstane> (дата звернення: 12.09.2016).
33. Вааль Т. 88 млн долларов привлечет Казахстан на финансирование проекта продуктивных инноваций. *Власть*. 2015. 23 дек. URL: <https://vlast.kz/novosti/14908-88-mln-dollarov-privlechet-kazahstan-na-finansirovanie-proekta-produktivnyh-innovacij.html> (дата звернення: 12.09.2016).
34. Казахстан займет у МБРР \$1 миллиард для покрытия дефицита бюджета. *Бизнес цензор*. 2016. 14 июня. URL: http://biz.censor.net.ua/news/6086/kazahstan_zayimet_u_mbrr_1_milliard_dlya_pokrytiya_defitsita_byudjeta (дата звернення: 12.09.2016).
35. Казахстан – лидер по объему привлеченных инвестиций Всемирного банка. *Radiotochka.kz*. 2016. 13 апр. URL: <https://radiotochka.kz/23178-kazahstan-lider-po-obemu-privlechennyh-investicij-vsemirnogo-banka.html> (дата звернення: 12.09.2016).
36. Армения ратифицировала кредитное соглашение с МБРР в \$30 млн на финансовое оздоровление энергокомпаний. *Информационное агентство “АРКА”*. 2016. 17 июня. URL: http://arka.am/ru/news/economy/armeniya_ratifitsirovala_kreditnoe_soglaszenie_s_mbrr_v_30_mln_na_finansovoe_ozdorovlenie_energokomp/ (дата звернення: 12.09.2016).
37. Международный банк реконструкции и развития предоставит Армении кредит в размере \$21 млн. *NEWS.am*. 2015. 10 дек. URL: <http://news.am/rus/news/301190.html> (дата звернення: 12.09.2016).
38. Международный банк реконструкции и развития предоставит Армении кредит в размере 40 миллионов долларов США. *NEWS.am*. 2016. 3 фев. URL: <http://news.am/rus/news/309616.html> (дата звернення: 12.09.2016).
39. Внешний госдолг Армении превысил \$4 млрд. *АМИ “Новости-Армения”*. 2016. 29 фев. URL: <http://newsarmenia.am/news/economy/vneshniy-gosdolg-armneii-prevysil-4-mlrd> (дата звернення: 12.09.2016).
40. Международный банк реконструкции и развития (МБРР) и Международная ассоциация по развитию (МАР) предоставят Молдове около \$20 млн на модернизацию налогового администрирования. *InfoMarket*. 2016. 18 авг. URL: http://www.infomarket.md/ru/analitics/mejdunarodnyiy_bank_rekonstruksii_i_razvitiya_mbrr_i_mejdunarodnaya_assotsiatsiya_po_razvitiyu_mar_predostavyat_moldove_okolo_20_mln_na_modernizatsiyu_nalogovogo_administrirovaniya (дата звернення: 12.09.2016).

References

1. Blanchard, O., Dell'Ariccia, G., Mauro, P. (2013). *Rethinking macroeconomic policy: Getting granular*. Retrieved from <http://www.voxeu.org/article/rethinking-macro-economic-policy-getting-granular>.
2. European Bank for Reconstruction and Development. (1990). *Hearings before the Subcommittee on International Economic Policy, Trade, Oceans and Environment of the Senate Committee on Foreign Relations* (statement of Dr. E. A. Hewett, Senior Fellow, Brookings Institution) (101st Cong., 2nd Sess. 26–27).
3. Shihata, I. F. I. (1990). *The European Bank for Reconstruction and Development: A Comparative Analysis of the Constituent Agreement*. London: Graham & Trotman.
4. Lessambo, F. I. (2015). *International Financial Institutions and Their Challenges: A Global Guide for Future Methods*. Chennai.
5. Bazylyuk, Ya. B. (2014). Priority tetni napryamy pidvyshhennya rezul'tatyvnosti spivrobitnyctva Ukrainy z mizhnarodny'my finansovy'my orhanizaciyamy [Priorities improving the performance of Ukraine's cooperation with international financial organizations]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 1, 54–66 [in Ukrainian].
6. Bilorus, O. H., Pakhomov, Yu. M., Huzenko, I. Yu. et al. (2007). *Hlobal'ny'j konkurentny'j prostir* [Global competitive space]. Ky'yiv [in Ukrainian].
7. Dolinova, O. Ya. (2012). Spivrobitnyctvo Svitovoho banku ta Ukrainy [Cooperation of the World Bank and Ukraine]. *Kul'tura narodiv Pry'chornomor'ya* [Culture of Black Sea], 235, 34–38. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59194/10-Dolinovska.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
8. Elyers, G. (2014). Stratehiya reform u sferi derzhavnykh finansiv. Nacionalni prohramy ta mizhnarodni vy'mohy (MVF, YeS, Svitovy'j bank) [Strategy reforms in public finance. The national programs and international requirements (IMF, EU, World Bank)]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 7, 7–16 [in Ukrainian].
9. Dunas, O. I. (2009). *Pravovy'j status mizhnarodny'kh finansovy'kh orhanizacij* [The legal status of international financial institutions] (Unpublished master's thesis). Ky'yiv [in Ukrainian].
10. Kozhukhova, T. V. (2016). Finansuvannya svitovy'm bankom proektiv rozvytku v Ukraini [World Bank funding development projects in Ukraine]. *Naukovy'j visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya Ekonomika i menedzhment* [Scientific Journal of International Humanitarian University. A series of Economics and Management], 15, 17–20 [in Ukrainian].
11. Kolosova, V. P., Ivanova, I. M. (2014). Spivrobitnyctvo Ukrainy z mizhnarodny'my finansovy'my orhanizaciyamy: suchasny'j stan ta perspektyvy rozshyrennya [Cooperation of Ukraine with international financial organizations: current situation and prospects of expansion]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 11, 33–47 [in Ukrainian].
12. Mykhajlyk, O. M. (2015). Osoblyvosti mizhnarodnoho kredytuvannya: MVF ta MBRR [Features international lending, the IMF and the World Bank]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3962> [in Ukrainian].
13. Sl'ozko, O. O. (2015). Ocinka efektyvnosti investy'cijny'kh proektiv MBRR ta YeBRR v Ukraini [Evaluating the effectiveness of investment projects of the World Bank and the EBRD in Ukraine]. *Hlobal'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky* [Global and national economic problems], 7, 66–71 [in Ukrainian].

14. Ry`bal`chenko, K. O. (2011). *Mekhanizm pidvy`shhennya efekty`vnosti spivpraci Ukrainy` zi Svitovy`m bankom v umovakh hlobalizaciyi* [The mechanism of improving the efficiency of Ukraine's cooperation with the World Bank in the context of globalization] (Unpublished master's thesis). Ky`yiv [in Ukrainian].
15. World Bank. (n. d.). *About the World Bank (Five Institutions, One Group)*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/about>.
16. World Bank Operations Evaluation Department. (2003, June 3). The Comprehensive Development Framework: A Multi-Partner Review. *OED Reach*. Retrieved from [http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddolib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/FB8DF9F47EEA556485256D3B00736667/\\$file/CDF_Reach.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/oed/oeddolib.nsf/DocUNIDViewForJavaSearch/FB8DF9F47EEA556485256D3B00736667/$file/CDF_Reach.pdf).
17. General Assembly. (n. d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015*. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.
18. World Bank. (n. d.). *Godovoj otchet 2015* [Annual Report 2015]. Retrieved from <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report> [in Russian].
19. World Bank. (n. d.). *Rol` i resursy` MBRR i MAR* [The role of the IBRD and IDA]. Retrieved from <http://www.worldbank.org/ru/about/annual-report/roles-resources> [in Russian].
20. Cheremisova, T. A. (2011). Sy`stema MVF – Svitovy`j bank: finansuvannya u XXI st. [System IMF - World Bank funding in the XXI century.]. *Visny`k Nacional`noho universy`tetu "L`vivivs`ka politekhnika"* [Proceedings of the National University "Polytechnic Lvivivska"], 714, 547–552 [in Ukrainian].
21. World Bank. (2014). *Turkey's Transitions: Integration, Inclusion, Institutions*. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/507871468306558336/pdf/90509v2-REVISED-P133570-PUBLIC-Box393190B.pdf>.
22. World Bank. (2015). *Zolotoj vek stareniya: perspektivy` zdorovoj aktivnoj i obespechennoj starosti* [Golden Aging: Prospects for Healthy, Active, and Prosperous Aging in Europe and Central Asia]. Retrieved from https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/22018/Golden%20Aging_Overview_rus.pdf?sequence=8&isAllowed=y [in Russian].
23. World Bank. (n. d.). *What's Next in Aging Europe: Aging with Growth in Central Europe and the Baltics*. Retrieved from <http://pubdocs.worldbank.org/en/247801443694007920/CEB-Aging-Report.pdf>.
24. World Bank. (2014). *Turn down the heat: confronting the new climate normal*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Climate/English-Regional-Summary-Turn-Down-the-Heat-Confronting-the-New-Climate-Normal.pdf>.
25. World Bank. (2016). *Global Growth Forecast Again Revised Lower to 2.4 %*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2016/06/07/global-growth-forecast-again-revised-lower>.
26. Eurasian Development Bank. (n. d.). *Kratkie itogi investicionnoj deyatel`nosti MBRR v IV kvartale 2015 goda* [Summary of IBRD investment activity in the IV quarter 2015]. Retrieved from http://www.eabr.org/general/upload/207MBR_4_kv_2015.pdf [in Russian].
27. Council of Ministers of the Republic of Belarus. (2015). *O reformirovanii sistemy` upravleniya gosudarstvenny`mi finansami Respubliki Belarus`* [On the reform of public financial management system of the Republic of Belarus] (Order No. 1080, December 23). Retrieved from http://www.minfin.gov.by/upload/bp/strategy/post_231215_1080.pdf [in Russian].

28. The Belarusian Telegraph Agency. (2016). *Belarus` pri podderzhke MBRR povy`sit e`ffektivnost` sistemy` upravleniya gosfinansami – Minfin* [Belarus with the support of the World Bank will increase the efficiency of public finance management systems - Ministry of Finance]. Retrieved from <http://www.belta.by/economics/view/belarus-pri-podderzhke-mbrr-povysit-effektivnost-sistemy-upravleniya-gosfinansami-minfin-203595-2016> [in Russian].
29. The National Assessment of Educational Progress (NAEP). (n. d.). *Programme for International Student Assessment (PISA)*. Retrieved from <https://nces.ed.gov/surveys/pisa>.
30. Mukha, A. (2016). *Perspektivy` sotrudnichestva Vsemirnogo banka i Belarusi* [Prospects of cooperation between the World Bank and Belarus]. Retrieved from <http://thinktanks.by/publication/2016/06/03/perspektivy-sotrudnichestva-vsemirnogo-banka-i-belarusi.html> [in Russian].
31. Zhakeev, M. (2016). *S 1992 goda Vsemirny`j bank investiroval bolee \$ 6,8 mlrd v Kazakhstan* [Since 1992, the World Bank has invested more than \$ 6.8 billion in Kazakhstan]. Retrieved from <http://www.zakon.kz/4788571-s-1992-goda-vsemirnyj-bank.html> [in Russian].
32. Kaparov, E. (2016). *Vsemirny`j bank napravit bolee \$100 mln na stimulirovanie rabochikh mest v Kazakhstane* [The World Bank will invest over \$ 100 million to stimulate job creation in Kazakhstan]. Retrieved from <http://www.kursiv.kz/news/obshchestvo/vsemirnyj-bank-napravit-bolee-60-mln-na-stimulirovanie-rabochih-mest-v-kazakhstane> [in Russian].
33. Vaal`, T. (2015). *88 mln dollarov privlechet Kazakhstan na finansirovanie proekta produktivny`kh innovacij* [88 million dollars will attract Kazakhstan for financing of the project productive innovation]. Retrieved from <https://vlast.kz/novosti/14908-88-mln-dollarov-privlechet-kazahstan-na-finansirovanie-proekta-produktivnyh-innovacij.html> [in Russian].
34. Biznes cenzor. (2016). *Kazakhstan zajmet u MBRR \$1 milliard dlya pokry`tiya deficita byudzhetu* [Kazakhstan will borrow from the IBRD \$ 1 billion to cover budget deficit]. Retrieved from http://biz.censor.net.ua/news/6086/kazakhstan_zayimet_u_mbrr_1_milliard_dlya_pokrytiya_defitsita_byudzjeta [in Russian].
35. Radiotochka.kz. (2016). *Kazakhstan – lider po ob`emu privlechenny`kh investicij Vsemirnogo banka* [Kazakhstan - the leader in terms of attracting investments of the World Bank]. Retrieved from <https://radiotochka.kz/23178-kazakhstan-lider-po-obemu-privlechennyh-investiciy-vsemirnogo-banka.html> [in Russian].
36. News agency ARKA. (2016). *Armeniya ratificirovala kreditnoe soglasenie s MBRR v \$30 mln na finansovoe ozdorovlenie e`nergokompanij* [Armenia has ratified a loan agreement with the World Bank at \$ 30 million on the financial health of energy companies]. Retrieved from http://arka.am/ru/news/economy/armeniya_ratifitsirovala_kreditnoe_soglasenie_s_mbrr_v_30_mln_na_finansovoe_ozdorovlenie_energokomp/ [in Russian].
37. NEWS.am. (2015). *Mezhdunarodny`j bank rekonstrukcii i razvitiya predostavit Armenii kredit v razmere \$21 mln* [International Bank for Reconstruction and Development will provide Armenia with a credit of \$ 21 million]. Retrieved from <http://news.am/rus/news/301190.html> [in Russian].
38. NEWS.am. (2016). *Mezhdunarodny`j bank rekonstrukcii i razvitiya predostavit Armenii kredit v razmere 40 millionov dollarov SSHA* [International Bank for Reconstruction and Development will provide Armenia with a credit of 40 million US dollars]. Retrieved from <http://news.am/rus/news/309616.html> [in Russian].

39. Novosti-Armeniya. (2016). *Vneshnij gosdolg Armenii prevy'sil \$4 mlrd* [Armenia's foreign debt exceeded \$ 4 billion]. Retrieved from <http://newsarmenia.am/news/economy/vneshnij-gosdolg-armneii-prevysil-4-mlrd/> [in Russian].
40. InfoMarket. (2016). *Mezhdunarodny`j bank rekonstrukcii i razvitiya (MBRR) i Mezhdunarodnaya asociaciya po razvitiyu (MAR) predostavyat Moldove okolo \$20 mln na modernizaciju nalogovogo administrirovaniya* [International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and International Development Association (IDA) provide Moldova with about \$ 20 million for the modernization of the tax administration]. Retrieved from http://www.infomarket.md/ru/analitics/mejdunarodnyiy_bank_rekonstruksii_i_razvitiya_mbrr_i_mejdunarodnaya_assotsiatsiya_po_razvitiyu_mar_predostavyat_moldove_okolo_20 mln_na_modernizatsiyu_nalogovogo_administrirovaniya [in Russian].